

Denboraren makina

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Kolonia Handia zergatik ez?

JOHN TRUMBULL

AEBen independentzia aldarrikapena, 1776an. Hego Amerikako koloniak ere saiatu ziren batzen eta Kolonia Handia delakoa sortzen, baina proiektuak ez zuen arakastarik izan.

CÚCUTA (EGUNGO KOLONBIA), 1821EKO URRIAREN 3A. Goizeko 11etan, Simon Bolibar elizako bilera aretoan sartu zen. Kongresuko presidentearen alboan jarri zen, eta Kolonia Handiko Errepublikako presidente karguaren zina egin zuen. Kolonia Handiak egungo Kolonia, Venezuela, Ekuador eta Panama batzen zituen, baita beste herrialde batzuetako hainbat lurralde ere, baina Hego Amerika osoa biltzea zuen helburu. Mende erdi lehenago Ipar Amerikako kolonia gehienek arrakastaz batzea lortu zuten, baina Kolonia Handiak hamar urte soilik iraun zuen, eta batasun juridikoak ez zuen praktikan aurrera egin. Zergatik ez?

Benedict Anderson historialariaren arabera, komunikazioa funtsezko elementua izan zen. Hego Amerikako gune administratiboak oso zabalak ziren, elkarren arteko loturarik ez zen ia, eta teknologia eta garapen ekonomiko maila oso desberdinak zituzten. Egoera horrek tokian tokiko identitateak indartu zituen, eta identitate komuna oztopatu. Aldiz, Ipar Amerikako hamahiru kolonia ingelesek batera Argentinak baino azalera txikiagoa zuten. Merkatu gune nagusiak (Boston, New York

eta Philadelphia) hurbil zeuden, eta inprentak eta merkataritzak are gehiago hurbiltzen zituzten. Dena den, porrotak ere izan ziren iparrean, Kanada anglofonoa ez baitzuten txertatu eta Texas independente izan baitzen hamar urtez (1835-1846).

John H. Elliott historialariak, berriz, tirabira sozialen garrantzia nabarmentzen du. Haren esnetan, Hego Amerikan gizarte gatazkak larriagoak izan ziren, espainiarrek ezarritako arraza hierarkia ingeles kolonietako hierarkia baino askoz konplexuagoa zelako. Ipar Amerikan gizarte bitan zatituta zegoen: zuriak eta beltzak.

Horrez gain, britainiar kolonia bakoitzak bere ordezkaritza batzordea izan zuen, eta Amerika espainiarrean horrelakorik ez zen izan. Horregatik, Hego Amerikako eliteek ez zuten gobernuan inolako esperientzia biltzeko aukerarik izan. Inperioko botere zentralaren eta lokalaren artean ez zegoen bitarteko administratiborik. Horrek agintari lokalei eta beren aldarrikapenei egin zien mesede, aldarrikapen orokorragoen kaltean. Hego Amerika Batuarien kaltetan.

Arrastoak

Tsunamiek suntsitu zuten Olinpia

OLINPIA MITIKOA, Zeusen tenpluaren egoitza eta antzinako Greziako Joko Olinpikoen sorlekua, lurrikara batek eragindako uholdeak suntsitu zuela pentsatu izan dute adituek orain arte. Baina Peloponesoko gune hori hainbat tsunamik jo zutela adierazi berri du Mainzeko (Alemania) Johannes Gutenberg Unibertsitateko Andreas Vött geografoak. Haren ikerlanaren arabera, olatu erraldoien ondorioz zortzi metroko sedimentu eta harea geruzak estali zuen hiria, eta arrastoak ez zituzten duela 250 urtera arte topatu.

Vöten lantaldea Mediterraneoan azken 11.000 urtetan izandako tsunamiak aztertzen ari da eta, beraz, baliteke emaitzek beste hipotesi batzuk ere zalantzan jartzea.

LUIS MARIA RIVAS